

PITER V. BRET
SUNČANI
RAT

Prevela
Nevena Andrić

■ Laguna ■

Naslov originala

Peter V. Brett

THE DAYLIGHT WAR

Copyright © Peter V. Brett 2013

Translation Copyright © 2014 za srpsko izdanje, LAGUNA

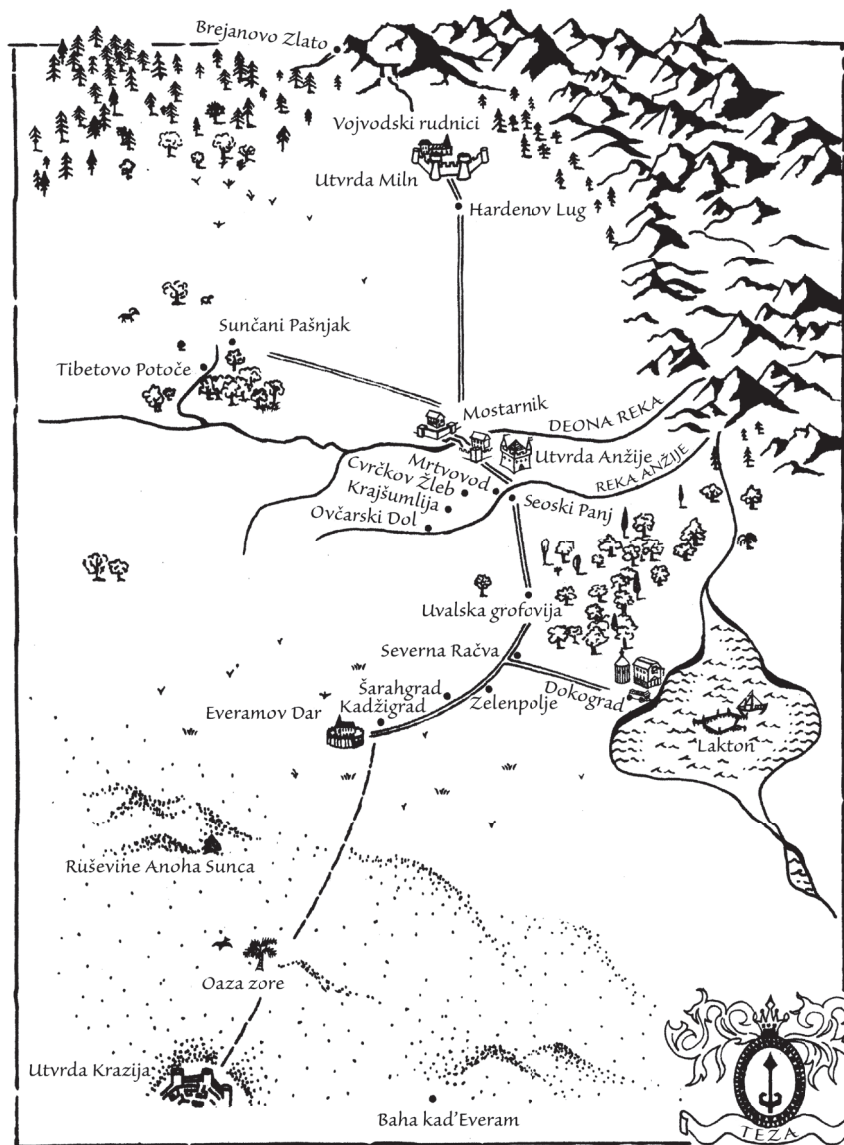

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

*Mojim roditeljima Džonu i Dolores,
koji još uveče zajedno čitaju na kauču*

SADRŽAJ

<i>Prolog: Inevera</i>	11
Prvo poglavlje: Arlen	47
Drugo poglavlje: Zakletva.	67
Treće poglavlje: Ovsenjani	80
Četvrto poglavlje: Drugi dolazak.	102
Peto poglavlje: Staratelj Hejz	142
Šesto poglavlje: Minduša	167
Sedmo poglavlje: Obuka.	172
Osmo poglavlje: Šarami se ne povijaju.	214
Deveto poglavlje: Aman.	251
Deseto poglavlje: Kenevina briga.	274
Jedanaesto poglavlje: Poslednji obed.	293
Dvanaesto poglavlje: Njih stotinu	320
Trinaesto poglavlje: Nastupanje pred svetom	348
Četrnaesto poglavlje: <i>Pesma o zatamnjenju</i>	367
Petnaesto poglavlje: Žene iz porodice Papirdžija	410
Šesnaesto poglavlje: Gde <i>hafit</i> ne može za tobom	428
Sedamnaesto poglavlje: <i>Zaven</i>	456

Osamnaesto poglavlje: Napet susret	473
Devetnaesto poglavlje: Trice i kučine	513
Dvadeseto poglavlje: Jedan jedini svedok	536
Dvadeset prvo poglavlje: Aure	568
Dvadeset drugo poglavlje: Mlad mesec	600
Dvadeset treće poglavlje: Klopka	628
Dvadeset četvrto poglavlje: Gubici	663
Dvadeset peto poglavlje: Izgubljeni krug	682
Dvadeset šesto poglavlje: Šaram'ting	692
Dvadeset sedmo poglavlje: Zatamnjenje.	731
Dvadeset osmo poglavlje: Rana žetva	752
Dvadeset deveto poglavlje: Evnuh	768
Trideseto poglavlje: Moj pravi prijatelj.	790
Trideset prvo poglavlje: Živ	802
Trideset drugo poglavlje: <i>Domin šaram</i>	810
<i>Krazijski rečnik</i>	825
<i>Zahvalnica</i>	837
<i>O piscu</i>	839

PROLOG

INEVERA

300. P. P.

Inevera i njen brat Soli sedeli su na suncu. Između golih stopala držali su po okvir za pletenje korpi i spretno ih obrtali dok su pletli. U ovako kasno popodne u malecnom dućanu postojao je samo tračak hlada. Njihova majka Manva sedela je u senci i bavila se sopstvenom korpom. Radili su, a u sredini, između njih, gomila tvrdog lišća urmine palme uporno se smanjivala.

Inevera je imala devet godina. Soli skoro dvostruko više, ali iako još beše mlad, nosio je odoru pravog *dal'Šarama* – tkaninu još bogato crnu od sveže farbe. Zaslužio ju je pre svega nedelju dana, pa je sedeo na ponjavi kako se ne bi isprljao od sveprisutne prašine Velikog bazara. Odora mu je na vrhu bila labavo vezana, a ispod nje su se videle glatke mišićave grudi, sjajne od znoja.

Hladio se palminim listom. „Muda mu Everamovih, što je vruće u ovoj odori. Voleo bih da još smem napolje samo u bidu.“

„Ako želiš hlad za sebe, *Šarame* – slobodno“, reče Manva.

Soli coknu jezikom i odmahnu glavom. „Zar si to očekivala od mene? Da se vratim u crnini i počnem da ti izdajem naređenja kao tamo neki...“

Manva se tiho nasmeja. „Naprosto hoću da se uverim da si još moj mili sinčić.“

„Samo pred tobom i mojom dragom sekom“, pojasni Soli i razbaruši Ineveri kosu. Ona ga pljesnu po ruci, ali se osmehivala. U Solijevom društvu svi su se stalno osmehivali. „Pred svima ostalima opak sam kao peščani demon.“

„Ih, sad“, reče Manva i odmahnu rukom na tu pomisao, ali Inevera se pitala. Videla je šta je, kad su svi bili mlađi, uradio dvojici madžanskih dečaka koji su je zadirkivali na bazaru, a u noći slabi nisu preživljavali.

Inevera je završila korpu i dodala je na jednu od mnogih gomila. Brzo je prebrojala. „Još tri i gotovi smo s narudžbinom *dame* Badena.“

„Kad Kašiv dođe po nju, možda me pozove na zabavu povodom rastućeg meseca“, reče Soli. Kašiv je bio *kai* Šaram *dame* Badena i Solijev *adžin'pal*, ratnik koji je prve noći u Lavirintu bio privezan uz njega i borio se s njim rame uz rame. Govorilo se kako se dva muškarca više od toga i ne mogu zbližiti.

Manva frknu. „Ako te pozove, *dama* Baden će te naterati da, nauljen i go, i sam nosiš korpu naokolo, i proslavićeš rastući mesec tako što ćeš sopstveni pun mesec staviti na raspolaganje njegovim pohotnim matorim ulizicama.“

Soli se nasmeja. „Čujem da za matorce ne moraš da brineš. Oni uglavnom samo gledaju. Oni mlađi zapravo za pojasom nose flašice ulja.“

On uzdahnu. „Doduše, Geraz je služio na prošloj koplja-ničkoj zabavi *dame* Badena i kaže da mu je *dama* dao dvesta draka. Zarad toga i vredi da ti zabridi guzica.“

„Nemoj da te čuje otac“, upozori ga Manva. Soljev pogled se vnu ka odaji u dnu dućana odvojenoj zastorima, gde je otac spavao.

„Pre ili kasnije će saznati da mu je sin *pušting*“, kaza Soli. „Neću se oženiti nekom jadnom devojkom samo da on ne bi saznao.“

„Što da ne?“, upita Manva. „Može da plete korpe s nama, i zar bi bilo toliko strašno oploditi je koji put, pa da ja dobijem unučad?“

Soli iskrivi lice. „Za to ćeš morati da pričekaš Ineveru.“ Pogledao je u nju. „Draga sestro, *hanu paš* je sutra. Možda ti *dama'ting* nađe muža!“

„Ne menjaj temu!“ Manva ga mlatnu palminim listom. „Spreman si da se hvataš ukoštac sa onim što je između zidova Lavirinta, ali ne i sa onim između ženskih butina?“

Soli načini grimasu. „U Lavirintu sam bar okružen snažnim znojavim muškarcima. I ko zna? Možda se svidim nekom *puštinškom dami*. Moćnici kao Baden proglašavaju omiljene *Šarame* za ličnu stražu, koja onda mora da se bije samo o zatamnjenju! Zamisli, samo tri noći mesečno u Lavirintu!“

„Svejedno je to tri noći previše“, progundala Manva.

Inevera je bila zbunjena. „Zar nije Lavirint sveto mesto? Zar to nije čast?“

Manva nešto frknu i vrati se pletenju. Soli je dugo i odsutno posmatrao sestru. Nehajan osmeh beše mu se istopio s lica.

„Lavirint je sveta smrt“, reče joj naposletku. „Čoveku koji tamo pogine osiguran je raj, ali ja ne izgaram od želje da već sad upoznajem Everama.“

„Izvini“, kaza Inevera.

Soli se strese i osmeh se za tren vrati. „Seko, najbolje ne brini ti za to. Nije Lavirint teret za tvoja pleća.“

„Svaka žena u Kraziji nosi taj teret, sine moj“, reče Manva, „borile se mi uz vas ili ne.“

U tom trenu iza zavese u dnu dućana začu se stenjanje i komešanje. Časak kasnije pojavi se Kasad. Ineverin otac nije čak ni pogledao u Manvu kad ju je čušnuo čizmom da se skloni

iz hlada, pa sam zauzeo omiljeno mesto. Bacio je na zemlju nekoliko jastuka i izvalio se na njih, i već sasuo u grlo šoljicu kuzija. Škiljeći od sunca, odmah je sipao još jednu. Kao i uvek, prešao je pogledom preko Inevere kao da ona i ne postoji i oči mu se brzo zaustaviše na njenom bratu.

„Soli! Spuštaj tu korpu! Sad si *Šaram* i ne treba da se baviš ručnim radom kao neki *hafit*!“

„Oče, moramo hitno da završimo narudžbinu“, kaza Soli. „Kašiv...“

„Pih!“, reče Kasad i odmahnu rukom kao da je to sasvim nebitno. „Šta me briga šta hoće taj namackani, namirisani *pušting*! Spuštaj tu korpu i diži se pre nego što neko vidi kako kaljaš novostečenu crninu. Kao da nije dosta što moramo da traćimo dane na štrokavom bazaru.“

„Ovaj kao da ne zna odakle nam novac“, progunda Soli, pretiho da bi ga Kasad čuo. Nije prestajao da plete.

„Ili otkud hrana na stolu.“ Manva prevrnu očima i uzdahnu. „Bolje ga poslušaj.“

„Pošto sam postao *Šaram*, mogu da radim šta hoću. Ko je on da mi kaže kako ne smem plesti palmovinu ako mi to smiruje živce?“ Dok je govorio, Solijeve ruke kretale su se još brže i prsti mu se od hitrine gotovo nisu ni videli dok je splitao palmينو lišće. Bio je pri kraju korpe i nameravao je da je završi. Inevera je gledala u čudu. Soli je pleo brzo skoro kao Manva.

„Otac ti je“, kaza Manva, „i ako ga ne poslušáš, svi ćemo zažaliti.“

Okrenula se ka Kasadu i progovorila umilnije: „Mužu, ti i Soli treba da ostanete samo dok *dama* ne pozove na predvečerje.“

Kasadovo lice se smračí i on sručí još šoljicu. „Kako sam toliko uvredio Everama da ja, Kasad asu Kasad am'Damadž am'Kadží, koji je poslao nebrojene *alagaije* u ponor, spadnem na to da čuvam gomilu korpi?“ Zgađeno je ošínuo pogledom

naslagane plodove njihovog rada. „Trebalo bi da odem na smotru za *alagaišarak* i noćnu slavu!“

„Hoće da kaže: da pije sa ostalim *Šaramima*“, zamrmori Soli Ineveri. „Jedinice koje se ranije okupe za borbu odu do središta Lavirinta, gde su bitke žestoke. Što se duže izležava, manja je verovatnoća da će zapravo morati da se hvata ukoštac sa *alagaijima*, ovako pijan kao kamilja pišačka od kuzija.“

Kuzi. Inevera je mrzela to piće. Prevrelo žito začinjeno cimetom prodavalo se u malecnim glinenim flašama i pijuckalo se iz još manjih šoljica. I kad samo omiriše praznu bocu, Ineveru bi zapekle nozdrve i zavrtele bi joj se u glavi. U tom zadahu nije bilo ni traga cimetu. Kako se pričalo, tek posle tri čaše se jasno oseti ukus, ali kako da veruješ nečijim rečima posle treće čaše kuzija? Od tog pića počneš sve da preuveličavaš i umišljaš da si neko i nešto, to je bar opštepoznato.

„Soli!“, obrecnu se Kasad. „Ostavi posao ženama i dođi da pijesh sa mnom! Nazdravićemo smrtima četvorice *alagaija* koje si sinoć ubio!“

„Pomislio bi čovek da sam sve uradio svojeručno, ne zajedno s jedinicom“, progundā Soli. Prsti su mu se kretali još brže. „Oče, ja ne pijem kuzi“, doviknu. „Evedža ga zabranjuje.“

Kasad otpuhnu, pa sasu u sebe još šoljicu. „Manva! Onda spremi ovom *šariku* od svog sina čaj!“ Opet nagnu bocu kuzija nad čašu, no ovog puta iscuri samo nekoliko kapi. „I donesi mi još jedan kuzi.“

„Everame, daj mi strpljenja“, promumla Manva. „Mužu, to je bila poslednja flaša“, doviknu.

„Onda idi kupi još“, obrecnu se Kasad.

Inevera je čula majku kako škrguće zubima. „Polovina šatora na bazaru već se zatvorila, mužu, a mi moramo da završimo korpe pre nego što dođe Kašiv.“

Kasad zgroženo odmahnu rukom. „Koga briga hoće li taj *puštinški* šljam morati da pričeka?“

Soli oštro usisa vazduh i Inevera mu na ruci ugleda mrlju od krvi iz posekotine od oštre ivice palminog lista. Stegnuo je zube i nastavio da plete.

„Časni mužu, oprost mi, ali izaslanik *dame* Badena neće čekati“, reče Manva, koja je i sama plela dalje. „Ako Kašiv dođe a narudžbina nije spremna, krenuće dalje i opet će kupiti korpe od Kriše. Bez ove narudžbine nećemo imati para da platimo ratni namet, a kamoli da kupujemo još kuzija.“

„Molim?“, prodra se Kasad. „Šta si uradila s mojim novcem? Donosim kući sto draka nedeljno!“

„Od čega se polovina vrati pravo *dami* u vidu ratnog nameta“, kaza Manva, „a ti uvek uzmeš još dvadeset za trošak. Ostatak ode na tvoj kuzi i kuskus, i nije ni blizu dovoljno, naočito kad svakog sabata dovučeš kući petoricu ili šestoricu žednih *Šarاما*. Mužu, kuzi je skup. *Dame* odsecaju palčeve *hafitima* koje uhvate kako ga prodaju, i to podiže cenu.“

Kasad otpljunu. „*Hafiti* bi i sunce prodali kad bi mogli da ga svuku s neba. Sad trkni i kupi mi malo, da lakše sačekam tog lažnog muškarca.“

Soli je završio korpu, ustao i tresnuo je na svoju gomilu. „Majko, idem ja. Sigurno ima kod Habina, a on nikad ne zatvara pre nego što se otpeva predvečerje.“

Manva suzi oči, ali nije skidala pogled s korpe koju je plela. I ona je počela da plete brže i sada joj se od hitrine ruke gotovo nisu ni videle. „Ne volim da odlaziš kad nam mesec dana posla ovako stoji na otvorenom.“

„Neće nas niko opljačkati, otac sedi tu“, reče Soli, ali kad je zirnulo u oca, koji je pokušavao da s flaše oliže i poslednju kap kuzija, on uzdahnu. „Toliko ću brzo doći da nećeš ni primetiti kako me nije bilo.“

„Inevera, nazad na posao“, obrecnu se Manva kad je Soli otrčao. Inevera pogleda dole i tek tad primeti da je, dok je posmatrala šta se dešava, prestala s pletenjem. Brzo je nastavila.

Inevera se ne bi usudila da pogleda pravo u oca, ali nije se mogla uzdržati da ga ne posmatra krajičkom oka. Odmeravao je Manvu, koja je spretnim stopalima obrtala kotaricu. Dok je radila, crna odora joj se zadigla i razgolitila joj članke nogu i listove.

Kasad poče rukom da trlja prepone. „Dođi, ženo, hoće mi se...”

„Trenutno radim!” Manva s gomile uze palminu granu i poče odsečno s nje da kida lišće.

Njeno ponašanje kao da je iskreno iznenadilo Kasada. „Zašto odbijaš muža koji za manje od sat vremena odlazi u noć?”

„Zato što već nedeljama lomim kičmu nad ovim korpama“, reče Manva. „Zato što je kasno i ulica je već utihnula. I zato što nam je napolju sva roba, a čuva je samo napaljeni pijanac!”

Kasad se štektavo nasmeja. „A od koga da je čuvam?”

„A od koga, zaista?”, začu se jedan glas; svi se okrenuše i ugledaše Krišu kako zaobilazi iza ugla i ulazi u dućan.

Kriša je bila krupna. Ne debela – retko ko u Pustinjskom Koplju imao je tu raskoš – već ratnička ćerka, kršna, teškog koraka i žuljevitih ruku. Kao i sve *dal'ting*, nosila je istu crnu tkaninu koja ju je pokrivala od glave do pete – baš kao i Manva.

I ona je bila pletilja, jedna od Manvinih glavnih suparnica u plemenu Kadžija – ne toliko vešta, ali većih prohteva i stremljenja.

Za njom u šator udoše još četiri žene u *dal'tinškoj* crnini. Dve su bile udate za istog čoveka kao i ona, lica pokrivenih crninom. Ostale su joj bile neudate ćerke, nezabradene. Kad im se izgled uzme u obzir, ovo je odbijalo više mogućih muževa no što je privlačilo. Nijedna žena nije bila sitna i raširile su se kao šakali kad love zeca.

„Radiš dokasno“, primeti Kriša. „Šatori su mahom već pozatvarali krila.“

Ne skrećući pogled s pletiva, Manva slegnu ramenima. „Izlazak je dozvoljen još skoro sat vremena.“

„Kašiv uvek dolazi krajem dana, pre zabave povodom rastućeg meseca *dame* Badena, je l' tako?“, zapita Kriša.

Manva nije dizala pogled. „Kriša, moje mušterije te se ne tiču.“

„Tiču me se kad mi ih otimaš pomoću tog svog sina *puštinga*“, reče Kriša tihim, opasnim glasom. Čerke su prišle Ineveri i razdvojile je od majke. Njene supruge-posestrime zađoše dublje u dućan, prema Kasadu.

Manva na ovo diže oči. „Ništa ja nisam otela. Kašiv je došao k meni i rekao da se tvoje korpe raspadaju kad se napune. Okrivi svoje pletilje, ne mene, što si izgubila mušteriju.“

Kriša klimnu glavom i podiže korpu koju je Inevera upravo dodala na gomilu. „Čerka i ti lepo radite“, primeti i pređe prstom duž spletenog lišća. Onda baci korpu na zemlju i snažno je zgazi sandalom.

„Ženo, kako se usuđuješ?!“, dreknu Kasad, preneražen i u neverici. Skočio je na noge, odnosno pokušao je, ali se nesigurno zaneo. Osvrtao se u potrazi za kopljem i štitom, no bili su negde u šatoru.

Dok se on pribirao, Krišine supruge-posestrime kao jedna stupiše u delo. Iz prostranih rukava u šake im popadaše kratki štapovi od ratana, umotani u crnu tkaninu. Jedna dograbi Kasada za ramena i okrenu ga, te ga druga ubode pravo u stomak i zadrža ga tako da primi svu silinu udarca. Izbijenog daha, Kasad bolno zastenja; potom je žena zamahnula iz sve snage i udarila ga u prepone. Kasadovo stenjanje preraste u urlik.

Inevera kriknu i skoči na noge, ali Krišine čerke grubo je zgrabiše. I Manva krenu da ustaje, no Kriša je snažno šutnu u lice i ova pade nazad na zemlju. Iz sveg glasa je zakukala, ali beše kasno i niko se nije javio u odgovor.

Kriša pogleda u korpu na podu. Izdržala je gaženje i vratila se u prvobitni oblik. Inevera se osmehivala, ali žena onda skoči na korpu; poskočila je tri puta i na kraju je smrskala.

Na drugoj strani dućana, Krišine supruge-posestrime i dalje su tukle Kasada. „Vrišti kao žensko“, nasmeja se jedna i opet ga opauči između nogu.

„A bije se još i gore!“, viknu druga. Pustiše mu ramena i Kasad se, s mešavinom bola i poniženja na licu, stropošta na pod, hvatajući vazduh. Žene su ga ostavile i bacile se na šutiranje i lomljenje gomila korpi ratan-štapovima.

Inevera pokuša da se otrgne, ali mlade žene samo su još jače stegle. „Smiri se ili ćemo ti izlomiti prste, pa više nećeš moći da pleteš!“ Inevera je prestala da se otima, ali suzila je oči i malčice se promeškoljila, spremna da iz sve snage nagazi onu bližu na svod stopala. Baci pogled ka Manvi, no majka odmahnu glavom.

Kašljući krv, Kasad se nekako pridigao na laktove. „Drolje! Kad *dama* čuje za ovo...“

Kriša ga prekide kakotavim smehom. „*Dama*? Zar ćeš mu se obratiti, Kasade sine Kasadov, i reći da si se napio od kuzija pa su te prebile žene? Ma, to nećeš reći čak ni svom *adžin'palu* dok te noćas bude guzio!“

Kasad se upinjao da ustane, ali jedna žena ga hitro šutnu u stomak i on se prevali na leđa. Nije mrdao.

„Pih!“, viknu žena. „Upišao se kao mala beba!“ Sve se nasmejaše.

„To mi dade jednu ideju!“, viknu Kriša, priđe rasturenoj gomili korpi i zadiže odoru. „Što bismo se preznojavale i lomile ove šugave korpe kad možemo prosto da ih opoganimo?“ Čučnula je i pomokrila se, vrteći kukovima kako bi mlaz dokačio što je moguće više kotarica. Ostale žene se zasmējaše, pa i one zadigoše odore da učine isto.

„Jadna Manva!“, rugala se Kriša. „Dva muškarca u porodici, a nijedan čovek. Muž ti je gori od *hafita*, a onaj tvoj *pušting* od sina isuviše je zauzet sisanjem kita da uopšte bude ovde.“

„Ne baš.“ Inevera se okrenu taman na vreme da ugleda Solijevu krupnu šaku kako se sklapa oko ručnog zgloba jedne

žene koja ju je držala. Soli je trže uvis, surovo uvrćući, a žena kriknu, pa se ritnu, a sestra joj se prosu po zemlji.

„Umukni“, reče on ženi koja se dernjala i odgurnu je unazad. „Još jednom li mi pipneš sestru, neću ti samo uvrnuti ruku nego ću ti je odseći.“

„Videćemo, *pušting*“, reče Kriša. Njene supruge-posestrime zagladile su odore i sad se sa štapovima na gotovs behu ustremile na Solija. Kriša trznu rukom i sopstvena batina pade joj u šaku.

Inevera dahnu, ali nenaoružani Soli prilazio im je bez straha. Prva žena zamahnu na njega, ali Soli je bio brži – kliznuo je u stranu da izbegne udarac i uhvatio ženu za podlakticu. Čuo se prasak i ona uz vrisku pade na zemlju; štap joj se sad našao u Solijevim rukama. Druga žena ga je napala i on je odbio jedan udarac njenog štapa pre nego što ju je snažno zveknuo u lice. Kretnje su mu bile gipke i izvežbane, kao da pleše. Kad je o zatamnjenju dolazio kući s *hanu paša*, Inevera ga je posmatrala kako vežba *šarasak*. Žena tresnu o zemlju i Inevera vide kako skida veo i iskašljava gomilu krvi.

Kad se Kriša ustremila na njega, Soli je bacio štap, golom rukom joj naprosto uhvatio oružje i zaustavio ga tako da se nije moglo ni mrdnuti. Drugom šakom ju je ščepao za okovratnik, obrnuo je i naterao je da se sagne preko gomile korpi. Za svaki slučaj joj tresnu glavom naniže, pa je uhvati za porub odore i zadiže joj je do struka.

„Molim te“, kukumavčila je Kriša. „Radi sa mnom šta ti volja, ali poštedi devičanstvo mojim ćerkama!“

„Pih!“, frknu Soli s maskom gađenja na licu. „Radije bih pojebao kamilu!“

„Ma, hajde, *pušting*“, kezila se ona podrugljivo i migoljila kukovima ka njemu. „Pretvaraj se da sam muško i opali me u dupe.“

Soli dohvati Krišin štap od ratana i poče da je šiba njime. Glas mu beše dubok i orio se glasnije od snažnog praskanja drveta po golom telu i od njenih bolnih urlika. „Čovek ne mora

da bude *puš'ting* a da svejedno ne želi da zabija kitu u bunjište. A što ti se tiče ćerki, ničim ne bih odlagao njihovu udaju za nekog tamo jadnog *hafita* – možda tad konačno prekriju ta ružna lica velovima.“

Sklonio joj je ruku s vrata, ali nastavio je da je šiba, i tako odsečnim udarcima isterao i nju i druge žene iz dućana. Krišine ćerke podupirale su njene supruge-posestrime, i tako se svih pet žena otetura ulicom.

Manva je ustala i otrešla se od prašine. Na Kasada nije obraćala pažnju, već priđe Ineveri. „Jesi li dobro?“ Inevera klimnu glavom.

„Proveri robu“, kaza Manva. „Nisu imale mnogo vremena. Vidi možemo li da spasemo...“

„Prekasno“, kaza Soli i pokazala niz ulicu. U crnim odorama bez rukava približavala su se tri *Šarama* u oklopima od crnog čelika, iskovanim da naglase već savršeno mišićava prsa. Oko nabreklih mišica nosili su svezane crne svilene trake i na sebi su imali štitnike za ručne zglobove od kože ojačane metalnim nitnama. Na leđa im behu privezani blistavi zlatni štitovi, a kratka koplja držali su nehajno i šepurili su se naokolo, bez po muke otmeni kao vukovi na tragu.

Manva dograbi vrčić vode i poli Kasada, koji zastenja i napola se pridiže na noge.

„Brzo ulazi!“, obrecnu se Manva i jako ga šutnu da ga potera. Kasad nešto progunđa, ali uspeo se skloniti u šatru a da ga niko ne vidi.

„Kako izgledam?“ Soli je otrešao odoru i ispravio je, a onda je još malo razdrłji.

Pitanje je bilo besmisleno. Nikad ne beše videla muškarca lepog koliko njen brat. „Dobro“, šapnu Inevera u odgovor.

„Soli, mili moj *adžin'pale!*“, doviknu Kašiv. Imao je dva-deset pet godina i bio je *kai'Šaram*, i verovatno najzgodniji od sve trojice; brada mu beše kratko podšišana i namazana mirisnim uljima, a koža savršeno potamnela na suncu. Grudni

oklop ukrašavao mu je izlazak sunca – znak *dame* Badena – bez sumnje od pravog zlata, a turban mu u sredini beše zakićen velikim tirkizom. „Nadao sam se da ću te zateći kad dođemo po...“ – nagnuo se dovoljno blizu da vidi rusvaj u dućanu – „...večerašnju narudžbinu. O, pobogu. Je l' vam to krdo kamila prošlo kroz šator?“ On onjuši. „I usput se ispišalo?“ Uzeo je beli svileni noćni veo koji mu je labavo visio oko vrata i navukao ga preko nosa. Njegovi sadruzi učiniše isto.

„Bilo je... nevolja“, kaza Soli. „Ja sam kriv, otišao sam na nekoliko minuta.“

„Prava-pravcata šteta.“ Kašiv pride Soliju, uopšte i ne obraćajući pažnju na Ineveru. Pružio je prst i prevukao njime po Solijevim mišićavim prsima, gde ga je poprskalo malo krvi. Zamišljeno je trljao krv između palca i kažiprsta. „Ipak, izgleda da si se vratio na vreme i pobrinuo se za to.“

„Ne verujem da će se dotično krdo kamila vraćati“, složi se Soli.

„Obavile su šta su nameravale, doduše“, kaza Kašiv tužno. „Opet ćemo morati da kupimo korpe kod Kriše.“

„Molim te“, kaza Soli i položi šaku Kašivu na podlakticu, „potrebno nam je da kupite ovu turu. Nisu uništile svu robu. Možemo li da ti prodamo bar pola?“

Kašiv pogleda u šaku na svojoj ruci i osmehnu se. Prezrivo mahnu ka gomili korpi. „Pih! Ako je popišana jedna, popišane su sve. Neću da nosim tako opoganjenu robu gospodaru. Polij ih iz kofe i prodaj ih *hafitima*.“

Približio se i opet položio ruku Soliju na grudi. „Ali ako ti treba novca, možda ga možeš zaraditi tako što ćeš sutra na zabavi da nosiš kotarice umesto da ih prodaješ.“ Prsti mu kliznuše pod Solijevu razdrljenu odoru i on ga pomilova po ramenu. „Mogao bi da doneseš kući trostruko više nego što korpe koštaju ako budeš... valjano nosio.“

Soli se osmehnu. „Korpe su moj posao, Kašive. Niko ih ne nosi bolje nego ja.“

Kašiv se nasmeja. „Navratićemo sutra ujutru po tebe, pa idemo na zabavu.“

„Naći ćemo se na polju za vežbu“, reče Soli. Kašiv klimnu glavom i zajedno sa sadruzima se odšepuri ulicom ka Krišinom dućanu.

Manva položi ruku Soliju na rame. „Sine moj, žao mi je što to moraš da radiš.“

Soli slegnu ramenima. „Nekad si kita, nekad guzica. Samo mrzim što je Kriša pobedila.“

Manva zadiže veo koliko da pljune na zemlju. „Nije Kriša ni u čemu pobedila. Nema korpe na prodaju.“

„Otkud znaš?“, zapita Soli.

Manva se tiho zasmeha. „Pre nedelju dana sam joj pustila pacove u skladište.“

Pošto je pomogao da se sredi dućan, Soli ih je otrpatrio do kućerka gde su obitavali baš dok je s minareta Šarik Hore *dama* pojao predvečerje. Većinu korpi su uspeli da spasu, ali dobar deo je trebalo popraviti. Manva je na leđima nosila velik zavežljaj palminog lišća.

„Moram da požurim na smotru“, kaza Soli. Manva i Inevera su ga izgrlile i izljubile pre nego što se okrenuo i otrčao u sve mračniji grad.

Unutra su otvorile podrumaska vrata zaštićena simbolima i zaputile se u Ispodgrad da prenoće.

Svaka građevina u Kraziji imala je bar jedan sprat ispod zemlje, i to povezan s prolazima do samog Ispodgrada – velike košnice od tunela i pećina, koji su se protezali kilometrima. Tu su se svake noći sklanjali *hafiti*, žene i deca dok su se muškarci borili u *alagaišaraku*. Komadine klesanog kamena sprečavale

su demone da uđu neposredno iz Najinog ponora, a u njih behu urezani moćni simboli da odbiju one koji su se izdigli negde drugde.

Ispodgrad je bio neprobojno sklonište, osmišljen ne samo da štiti gradsku svetinu već da sam po sebi bude grad za slučaj da se desi ono nezamislivo i da Pustinjско Koplje padne pred *alagaijima*. Postojale su spavaonice za svaku porodicu, škole, palate, hramovi i još štošta.

Inevera i majka u Ispodgradu su imale samo podrumčić sa slamaricama, ostavu za hranu i sobičak s dubokom jamom za obavljanje nužde.

Manva je pripalila lampu, pa sedošе za sto na hladnu večeru. Kad su ispraznile posude, ona iznese palmino lišće. Inevera priđe da pomogne.

Manva zavrte glavom. „Ti u krevet. Sutra te čеka važan dan. Neću da budeš troma i crvenih očiju dok te *dama'ting* propituje.“

Inevera je gledala u dugačак red devoјčica i majki ispred sebe – svaka je čekala da uđe u šatru kod *dama'ting*. Neveste Everamove obznanile su da, kad na prolećnu ravnodnevicu *dama* zapeva jutrenje, sve devoјke koje su zagazile u devetu godinu treba da se podvrgnu *hanu pašu* i saznaju kakav im je životni put Everam namenio. Za dečака, *hanu paš* može trajati godinama, ali devoјčice završe posle jednog jedinog *dama'tinškog* proročanstva.

Mahom ih samo proglase plodnim i daju im prvu maramu za glavu, ali nekoliko izađe iz šatre vereno, ili s novom strukom. Druge, uglavnom siromašne i nepismene, otkupljuju se od očeva i podučavaju se krevetskom plesu, pa se šalju u veliki harem da opslužuju krazijske ratnike kao *dživa'šaram*. Njima pripada čast rađanja novih ratnika da zamene one koji svake noći ginu u bici protiv demona u *alagaišaraku*.

Sva uzbuđena, Inevera se probudila, obukla svetlosmeđu haljinu i očešljala gustu crnu kosu. Padala je prirodno talasasta i blistava kao svila, ali posle današnjeg dana svet je više neće videti. Ući će u *dama'tinšku* šatru kao devojčica, ali izaći kao mlada žena, i kosu će čuvati samo za budućeg muža. Skinuće smeđu haljinu i izaći će u doličnoj crnini.

„Možda i jeste ravnodnevice, ali mesec je pun“, rekla je Manva. „Bar jedan dobar znak.“

„Možda me neki *damadži* primi u harem“, kaza Inevera. „Živela bih u palati i imala toliko izdržavanje da ti nikad više ne bi morala da pleteš korpe.“

„Pa da nikad više ne vidiš sunca“, reče Manva, pretiho da bi je čuli ostali oko njih, „i ne porazgovaraš ni s kim osim sa suprugama-posestrimama, i da opslužuješ i zadovoljavaš muškarca dovoljno starog da ti bude pradeda.“ Ona zavрте glavom. „Bar smo platili dažbine i imaš dva muškarca da se zauzmu za tebe, dakle mali su izgledi da će te prodati u veliki harem. A čak bi i to bilo bolja sudbina nego da ustanove kako si jalova i proglase te za *naj'ting*, za otpadnicu.“

Naj'ting. Na tu pomisao Inevera uzdrhta. Ženama koje se ispostave kao neplodne nikad se ne dopušta da odenu crninu i kao *hafiti* celog života ostaju u svetlosmeđem, sramno nepokrivenih lica.

„Možda me izaberu da postanem *dama'ting*“, reče Inevera. Manva odmahnu glavom. „Neće. Nikad nijednu ne izaberu.“

„Baka kaže da su one godine kad su nju pregledale izabrale jednu devojku“, reče Inevera.

„To je bilo pre barem pedeset godina“, kaza Manva, „a časna majka tvoga oca, Everam je blagoslovio, sklona je... preterivanju.“

„Otkud onda onoliko *naj'dama'ting*?“, pitala se Inevera; govorila je o *dama'tinškim* učenicama, golih lica ali odevenim u belo, jer bile su Everamove zaručnice.

„Neki kažu da sam Everam oplodi svoje neveste, a ćerke im postaju *naj'dama'ting*“, reče Manva. Inevera pogleda u nju i diže obrvu; pitala se šali li se majka.

Manva slegnu ramenima. „Objašnjenje je valjano koliko i ma koje drugo. Mogu ti reći da nijedna majka na bazaru nije videla kako biraju neku devojčicu, niti je ijednoj prepoznala lik.“

„Majko! Sestro!“ Kad je videla da im prilazi Soli, s Kašivom za petama, Inevera se ozari. Bratovljeva crnina još je bila prašnjava od Lavirinta, a štit, zabačen preko ramena, sveže ulubljen. Kašiv je izgledao savršeno kao i uvek.

Inevera pritrča i zagrla Solija. On se zasmeha, diže je jednom rukom i zavrte je. Inevera je vrištala od uživanja, ni na tren uplašena. Kad je Soli u blizini, ničeg se nije plašila. Nežno kao perce spustio ju je na zemlju i prišao da zagrlj majku.

„Šta ćeš ovde?“, upita Manva. „Mislila sam da si već krenuo u palatu *dame* Badena.“

„I jesam“, reče Soli, „ali nisam mogao da pustim sestru na *hanu paš* a da joj ne poželim sve najbolje na Ali.“ On razbaruši Ineveri kosu. Zamahnula je da ga pljesne po ruci, ali kao i uvek, bio je prebrz i na vreme se izmakao.

„Misliš da će i otac doći da me blagoslovi?“, zapita Inevera.

„Ovaj...“ Soli je oklevao. „Koliko ja znam, još spava u zadnjoj sobi dućana. Sinoć nije ni došao na smotru, pa sam rekao zapovedniku da ima stomačnu groznicu... opet.“ Soli bespomoćno slegnu ramenima, a Inevera obori glavu, kako ne bi video njeno razočaranje.

Soli se sagnu, nežno joj podiže bradu i oči im se susretoše. „Znam da ti otac želi sve najbolje baš kao i ja, bez obzira što ne ume to da pokaže.“

Inevera klimnu glavom. „Znam.“ Još jednom je zagrlila Solija oko vrata pre nego što ode. „Hvala ti.“

Kašiv pogleda u Ineveru kao da ju je po prvi put primetio. Osmehnulo se onako lepo kako se on već osmehivao i naklonio se.

„Blagoslovena da si, Inevera va Kasad, kad postaneš žena. Želim ti valjanog muža i mnogo sinova, i da ti svi budu lepi kao brat.“

Inevera se osmehnu i obrazi joj se zažariše, a ratnici se odšepuriše dalje.

Konačno, red je počeo da se kreće. Na žarkom suncu, dok su devojčice i majke propuštali unutra par po par, dan je sporo odmicao. Neke su ostajale unutra svega nekoliko minuta – druge po skoro sat vremena. Sve su izlazile u crnini, mahom istovremeno pokorne i pune olakšanja. Dok su ih majke odvodile kući, neke devojčice su piljile u prazno i odsutno trljale ruke.

Kad su se približile čelu reda, Ineverina majka čvršće stisnu devojčicu za ramena i nokti joj se zariše u meso čak i kroz haljinu.

„Ne diži pogled i jezik za zube izuzev ako ti se neko obrati“, prošišta Manva. „Nikad pitanjem ne odgovaraj na pitanje i nikad ne protivreči. Ponavljaj za mnom: 'Da, *dama'ting*'.“

„Da, *dama'ting*“, ponovi Inevera.

„Utuvi taj odgovor u glavu“, reče Manva. „Ako uvrediš *dama'ting*, uvredila si samu sudbinu.“

„Dobro, majko.“ Inevera proguta veliku knedlu i utroba joj se steže. Šta se to dešava u šatri? Zar nije i majka prošla isti obred? Čega se toliko plaši?

Šatorska krila otvori jedna *naj'dama'ting* i promoli se devojčica koja je ušla pre Inevere. Sada je na glavi nosila maramu, ali svetlosmeđu, istu kao i haljinu koju je imala na sebi. Majka ju je milovala po ramenima i mrmorila je reči utehe, ali obe su plačno posrtale.

Naj'dama'ting posmatrala je ovaj prizor spokojno, a onda se okrenu Ineveri i njenoj majci. S trinaestak godina, bila je kršna, grubih jagodica i kukastog nosa, zbog kog je ličila na pticu grabljivicu. „Ja sam Melan.“ Dade im znak da uđu. „Primiće vas *dama'ting* Keva.“

Inevera je duboko udahnila i ona i majka su se izule, nacrtale simbole u vazduhu i ušle u *dama'tinsku* šatru.

Kroz kos platneni krov sunce je probijalo i punilo ogromni šator jarkom svetlošću. Sve od šatorskih zidova do farbanog nameštaja i debelog platnenog poda bilo je belo.

Zbog toga se još više trгла na prizor krvi. Pod na ulazu zamrljale su velike crvene i smeđe fleke, baš kao i gusti, blatnjavocrveni tragovi stopala, koji su vodili u odvojene delove šatre sleva i zdesna.

„Ovo je *šaramska* krv“, reče jedan glas i Inevera poskoči, pa tek tad tik ispred njih primeti nevestu Everamovu, čija se bela odora gotovo savršeno stapala s pozadinom. „Krv ranjenika koje su u zoru doneli iz *alagaišaraka*. Svakog dana platneni pod se odseca i tokom poziva na molitvu spaljuje na vrhu minareta Šarik Hore.“

Kao po komandi, Inevera začu bolne jauke oko njih. S druge strane debelih paravana, ljudi su bili u teškim mukama. Zamisljala je oca – ili, još gore, Solija – među njima i trzala se na svaki krik ili stenjanje.

„Everame, uzmi me!“, zavika neki čovek u očajanju. „Neću da živim kao bogalj!“

„Pazi kud gaziš“, upozori je *dama'ting* Keva. „Tvoji tabani nisu dostojni da dodiruju krv koju su časni ratnici radi tebe prolili.“

Inevera i majka pažljivo su zaobišle zamrljano platno i stale pred *dama'ting*. Od glave do pete odevena u belu svilu, samo nogu i ruku vidljivih, Keva je bila visoka i krupna kao Melan, ali imala je ženstvene obline.

„Devojko, kako se zoveš?“ Glas neveste Everamove bio je dubok i nemilosrdan.

„Inevera va Kasad am'Damadž am'Kadži, *dama'ting*“, reče Inevera i duboko se pokloni. „Dobila sam ime po prvoj Kadži-jevoj ženi.“ Na ovaj dodatak Manvini nokti zariše joj se u rame i ona i protiv volje usisa vazduh. *Dama'ting* kao da nije primetila.

„Bez sumnje misliš da si zbog toga nešto posebno“, frknu Keva. „Kad bi Krazija imala po jednog ratnika za svaku bezvrednu devojku koja je nosila to ime, Šarak ka bi bio gotov.“

„Da, *dama'ting*“, reče Inevera, opet se pokloni i majčini nokti popustiše.

„Lepa si“, primeti *dama'ting*.

Inevera se pokloni. „Hvala, *dama'ting*.“

„U haremima lepe devojke nikad nisu naodmet, ako već nigde drugde nisu od koristi“, kaza Keva, gledajući u Manvu. „Ko ti je muž i šta si po struci?“

„*Dal'Šaram Kasad, dama'ting*“, reče Manva uz poklon. „A ja sam pletilja palminog lišća.“

„Prva supruga?“, upita Keva.

„Jedina sam mu supruga, *dama'ting*“, reče Manva.

„Muškarci misle da će dodavati nove žene kad uspeju u životu, Manva iz plemena Kadžija“, reče Keva, „ali upravo je obrnuto. Jesi li probala da zadobiješ supruge-posestrime, kako propisuje Evedža, pa da ti pomognu u pletenju i da mu rodite još dece?“

„Jesam, *dama'ting*. Mnogo puta.“ Manva zaškruta zubima. „Njihovi očevi... nisu hteli da odobre brak.“

Nevesta Everamova nešto progundā. Odgovor je mnogo govorio o Kasadu. „Je li devojka obrazovana?“

Manva klimnu glavom. „Jeste, *dama'ting*. Inevera mi je šegrtkinja. Veoma je vična pletenju, a naučila sam je i da sabira i vodi knjige. Pročitala je Evedžu po jednom za svaki od sedam stubova raja.“

Oči *dama'ting* bile su nečitljive. „Za mnom.“ Okrenula se i zaputila se dublje u šatru. Nije obraćala pažnju na krv na podu i lepršava svilena odora lako joj je klizila preko nje. Ni kap se nije zalepila. Ne bi se usudila.

Melan, *naj'dama'ting*, pošla je za njom, no ona je spretno zaočilazila krv i Inevera i majka su je sledile. Šatra je ličila na lavirint od belih platnenih zidova, s mnogo zavijutaka na koje bi nabasali

i pre no što bi ih Inevera primetila. Ovde na podu nije bilo krvi i čak su i krici ranjenih *Šarama* postali prigušeni. Iza jedne okuke zidovi i tavanica iznenada iz belih predoše u crne. Kao da iz dana kročiš u noć. Kad su opet zašle za ugao, toliko se smračilo da joj je majka u *dal'tinškoj* crnini bila gotovo nevidljiva, a čak su i *dama'ting* i njena učenica u beloju odeći ličile na avetinjske prikaze.

Keva iznenada stade, a Melan je zaobiđe i otvori podrumaska vrata koja Inevera ne beše ni primetila. Unutra je jedva nekako razabrala kameno stepenište u još gušću tamu. Klesani kamen bio joj je hladan pod bosim tabanima, i kad je Melan za njima zatvorila podrumaska vrata, pomrčina je postala potpuna. Silazile su polako, a Inevera je bila prestravljena da će pasti i oboriti i nevestu Everamovu niz stepenice.

Na sreću, stepenice su bile kratke, premda Inevera jeste iznenađeno posrnula kad su stigle do dna. Brzo je povratila ravnotežu i činilo se da niko nije primetio.

U Kevinjoj ruci pojavi se nekakvo crveno svetlo, i pri njegovom zlobnom sjaju videle su se međusobno, ali nije baš mnogo ublažilo tamu koja ih je pritiskala sa svih strana. *Dama'ting* ih je povela duž niza mračnih ćelija izdubljenih u živoj steni. Sa obe strane u zidove behu urezani simboli.

„Sačekaj ovde s Melan“, reče Keva Manvi, pa naredi Ineveri da uđe u jednu ćeliju. Kad su se teška vrata zatvorila za njima, ona se trže.

U jednom uglu sobe nalazilo se kameno postolje i *dama'ting* na njega spusti svetlucavi predmet. Ličio je na grumen uglja sa urezanim sjaktavim simbolima, ali čak je i Inevera znala da nije tako. Beše to *alagai hora*.

Demonska kost.

Keva se okrenu natrag k njoj i u ženinoj ruci sevnu zakripljeno sečivo. Pri crvenoj svetlosti delovalo je krvavo.

Inevera kriknu i poče da uzmiče, ali ćelija je bila majušna i ona se uskoro obrela pored kamenog zida. *Dama'ting* diže

sečivo pravo Ineveri pod nos; u pokušaju da gleda u njega ova ukrsti očima.

„Plašiš se sečiva?“, upita *dama'ting*.

„Da, *dama'ting*“, reče Inevera bez razmišljanja i glas joj grcnu.

„Zažmuri“, zapovedi Keva. Inevera je drhtala od straha, ali učini kako joj je naređeno; dok je čekala da joj se sečivo zarije u meso, srce joj je glasno tuklo.

No udarca nije bilo. „Pletiljina kćeri, zamisli palmino drvo“, reče Keva. Inevera nije sasvim razumela, ali klimnu glavom. Tu sliku bilo je lako prizvati, jer se svakog dana pentrala po drveću – lako se verala uz stabla da nabere palminog lišća za korpe.

„Plaši li se palma vetra?“, upita *dama'ting*.

„Ne, *dama'ting*“, kaza Inevera.

„Šta radi?“

„Povija se, *dama'ting*“, reče Inevera.

„Evedža nas uči da su bol i strah samo vetar, Inevera, Manvina kćeri. Pusti ga da duva oko tebe.“

„Da, *dama'ting*“, reče Inevera.

„Ponovi to triput“, naredi Keva.

„Strah i bol su samo vetar“, kaza Inevera i duboko udahnu. „Strah i bol su samo vetar. Strah i bol su samo vetar.“

„Otvori oči i klekni“, reče Keva. Kad je Inevera poslušala, ova dodade: „Ispruži ruku.“ Ud koji je Inevera podigla delovao je kao tuđ, ali čvrsto je stajao. Nevesta Everamova zasuka Ineveri rukav i zaseče je po podlaktici; pojavi se jarka krvava linija.

Inevera oštro usisa vazduh, ali ne trže se niti jauknu. *Strah i bol su samo vetar.*

Dama'ting zadiže veo, liznu nož i okusi Ineverinu krv. Vratila ga je u korice za pojasom, pa snažnom rukom stisnula posekotinu; krv zakapa po crnim kockicama sa zaštitnim simbolima u njenoj šaci.

Inevera stisnu zube. *Strah i bol su samo vetar.*

Kad ih je krv dotakla, zasvetlucaše, i Inevera shvati da su i one *alagai hore*. Njena krv dodiruje kosti demona. Pomisao je bila zastrašujuća.

Dama'ting koraknu unazad uz tiho bakanje dok je mućkala kockice; iz časa u čas sve jače su blistale.

„Everame, darovaoče svetlosti i života, preklinjem te, daj ovoj bednoj sluškinji znanje o onome što će doći. Pričaj mi o Ineveri, kćeri Kasadovoj, od Kadžijeve loze Damadža.“

Sa ovim rečima bacila je kockice na pod ispred Inevere. Svetlost se raspuče s bleskom od kog ona zatrepeta, pa uminu i pretvori se u tupo pulsiranje dok su svetlucavi simboli na podu razotkrivali palmino lišće od kog joj beše izatkana sudbina.

Dama'ting nije progovarala. Suzila je oči i dugo je zurila u simbole. Inevera nije znala koliko je tačno vremena prošlo, ali zaklecala je kada su mišići nogu, nenavikli na tako dugo klečanje, počeli da je izdaju.

Na ovo meškoljenje, Keva diže pogled. „Sedi na pete i smiri se!“ Ustala je, pa počela da kruži po majušnoj ćeliji i iz svakog ugla razgleda raspored kockica. Sjaj je lagano bledeo, ali *dama'ting* ih je još razmatrala.

Bila ona palma na vetru ili ne, Ineveru je počela da hvata zebnja. Mišići su joj vrištali od napora, i sa svakim sekundom koji bi prošao dvostruko više je strepela. Šta to vidi nevesta Everamova? Hoće li je oduzeti od majke i prodati je u harem? Je li jalova?

Konačno Keva pogleda u Ineveru. „Samo li pipneš kockice, koštaće te života.“ S tim rečima je izašla iz prostorije, frkćući naredbe. Začuli su se užurbani koraci kad je Melan otrčala.

Časak kasnije, u ćeliju je ušla Manva, pažljivo zaobišla kockice i kleknula iza Inevere. „Šta se desilo?“, šapnu.

Inevera odmahnu glavom. „Ne znam. *Dama'ting* je piljila u kockice kao da nije sigurna šta znače.“

„Ili joj se nije svidelo to što su joj saopštile“, promumla Manva.
„Šta će sad da bude?“, upita Inevera, sleđenog lica.

„Zovu *damadži'ting* Kenevu“, reče Manva, na šta Inevera zaprepašćeno dahnu. „Ona će doneti konačnu presudu. Sad se moli.“

Inevera se strese i obori glavu. Dovoljno se plašila i *dama'ting*. I sama pomisao da njihova predvodnica dođe da je pregleda...

Molim te, Everame, preklinjala je, daj da budem plodna i da rađam sinove Kadžijima. Moja porodica ne bi podnela sram ako ispadnem naj'ting. Usliši mi ovu jednu želju i zauvek ću ti se predati.

Dugo su klečale u prigušenoj crvenoj svetlosti i molile se.

„Majko?“, zapita Inevera.

„Da?“, reče majka.

Inevera proguta knedlu. „Hoćeš li me voleti i ako sam jalo-va?“ Na kraju joj glas prepuče. Nije nameravala da se rasplače, ali shvatila je da treptanjem odagnava suze.

Časak kasnije Manva ju je uzela u naručje. „Ti si mi ćerka. Volela bih te i da ugasiš sunce.“

Posle beskrajnog čekanja, Keva se vratila, a za njom još jedna nevesta Everamova – starija i mršavija, oštrog pogleda. Nosila je *dama'tinšku* belinu, ali veo i marama na glavi bili su joj od crne svile. *Damadži'ting* Keneva, najmoćnija žena u Kraziji.

Damadži'ting baci pogled na zgrčene žene, a one se hitro razdvojiše, obrisaše oči i vratiše se na kolena. Nije rekla ništa, već je prišla kockicama. Nekoliko dugih minuta proučavala je raspored.

Naposletku Keneva progundā: „Vodi je.“

Inevera dahnu, a Keva joj priđe krupnim koracima, ščepa je za ruku i potegnu je na noge. Grozničavo je pogledala u majku, i videla da je Manva razrogačila oči od straha. „Majko!“

Dok je *dama'ting* odvlačila devojčicu, Manva se baci na stomak i grčevito dohvati porub Kevine bele odore. „Molim te, *dama'ting*, moja ćerka...“

„Tvoja ćerka više te se ne tiče“, iseče je Keneva, a Keva se ritnu i istrže odoru iz Manvinog stiska. „Sad pripada Everamu.“

„Mora da je neka greška“, rekla je Inevera tupo dok ju je Keva vodila putem, čvrsto je držeći za ruku. Pre joj se činilo da je odvode na stub za bičevanje nego u palatu. *Damadži'ting* Keneva i učenica Melan, *naj'dama'ting*, išle su s njima.

„Kockice ne greše“, kaza Keneva. „A ti treba da si presrećna. Ti, ćerka pletilje korpi i nekog beznačajnog *Šarama*, verićeš se sa Everamom. Zar ne razumeš kolika je čast danas ukazana tvojoj porodici?“

„Zašto mi onda niste dopustile da se oprostim od njih? Čak ni od majke?“ *Nikad na pitanje ne odgovaraj pitanjem*, rekla je Manva, ali Ineveru više nije bilo briga.

„Najbolje je preseći kao na panju“, kaza Keneva. „Sada su na nižem položaju od tebe. Nebitni su. Tokom obuke ti neće biti dopušteno da ih viđaš, a kad već budeš spremna da se podvrgneš kušnjama za belu odoru, više nećeš ni želeći.“

Na tako besmislenu izjavu Inevera nije imala odgovora. Da ne želi opet da vidi majku? Brata? Nezamislivo. Čak će joj i otac nedostajati, iako Kasad po svoj prilici neće ni primetiti da je nema.

Na vidiku se uskoro ukaza *dama'tinška* palata plemena Kadži. *Dama'tinška* palata, koja se mogla meriti i s najveličanstvenijim *damadžijskim*, imala je sedam metara visok zid oslikan simboli-ma, kao zaštitu od neprijatelja po danu koliko i od *alagaija*. Preko zida Inevera je gledala visoke kule i ogromnu kupolu palate, ali nikad ne beše videla šta se nalazi unutar zidina. Kroz vratnice

nije prolazio niko izuzev *dama'ting* i njihovih učenica. Nijedan muškarac, čak ni sam andra, nije smeo kročiti na sveto tlo.

Tako su bar rekli Ineveri, ali dok su se vratnice – koje kao da su se otvorile same od sebe – sklapale za njima, videla je da ih guraju dva mišićava čoveka. Behu odeveni samo u bele bidoe i sandale, a kosa i tela sjajili su im se od ulja. Obojica su na člancima nogu i ručnim zglobovima nosili zlatne okove, ali koliko je Inevera videla, nije bilo lanaca.

„Mislila sam da muškarci ne smeju u palatu“, kaza Inevera, „da bi se zaštitila čednost *dama'ting*.“

Neveste Everamove grohotom se nasmejaše kao da se sjajno našalila. Čak se i Melan tiho zacerekala.

„Polovično si u pravu“, reče Keneva. „Evnusi nemaju muda i stoga u Everamovim očima nisu muškarci.“

„Dakle, oni su... *puš'ting*“, upita Inevera.

Keneva se kakotavo zasmeha. „Muda možda i nemaju, ali koplja su im dovoljno dobra da obave posao odistinskog muškarca.“

Dok su se pele uz mermerne stepenice, besprekorno bele, uglačane i sjajne, Inevera se osmehnu s nelagodnom. Pribila je ruke uz sebe i trudila se da deluje što sitnije i neprimetnije dok je još zgodnih, mišićavih robova sa zlatnim okovima otvaralo dveri. Klanjali su se, a Keva prstom pomilova jednog ispod brade.

„Težak dan, Havele. Za sat vremena mi dođi u odaje i ponesi ugrejano kamenje i mirisna ulja da me izmasiraš i opustiš.“ Rob se duboko pokloni i ne reče ništa.

„Nije im dopušteno da pričaju?“, zapita Inevera.

„Ne mogu“, kaza Keneva. „Jezici su im odsečeni zajedno s mudima i ne znaju slova. Nikad ne mogu nikom da ispričaju o čudesima *dama'tinške* palate.“

Uistinu, palata je bila raskošna i bogata – Inevera nikad tako nešto nije ni sanjala. Sve, od stubova i visoke kupole do podova, zidova i stepeništa, bilo je isklesano od besprekornog belog mermera, tako uglačanog da se žarko blistao. Duž hodnika su

se prostirali debeli tkani tepisi, neverovatno meki pod golim stopalima, i ispunjavali ih jarkim bojama. Na zidovima su visile tapiserije – majstorska umetnička dela koja su oživljavala priče iz Evedže. Na mermernim postoljima stajala je divna gledosana grnčarija, kao i predmeti od kristala, zlata i izglancanog srebra; od prefinjenih skulptura i filigrana do teških pehara i činija. Na bazaru, takvi predmeti bili bi pod pomnom stražom – svaki se mogao prodati za toliko novca da se decenijama prehrani čitava jedna porodica – ali ko bi se u čitavoj Kraziji usudio da krađe od *dama'ting*?

U hodniku su se mimoilazile s drugim nevestama, samim ili u raščeretanim skupinama. Sve su nosile istu lepršavu belu svilu, marame i velove – čak i unutra, gde ih muškarci nisu mogli videti. Dok je Keneva prolazila, zastajale su i duboko se klanjale, i premda su se trudile da to urade krišom, svaka bi odmerila Ineveru radoznalo i ne baš sasvim srdačno.

Pojedine neveste bile su raskrupnjale od trudnoće. Zgranula se kad je videla *dama'ting* u takvom stanju, naročito ako su jedini muškarci koji su im prilazili bili uštrojeni, ali Inevera je svoje iznenađenje čuvala iza maske nekoga ko je navikao da se cenka. Možda takvim pitanjem stavi Kenevino strpljenje na probu, a ako će već živeti ovde, odgovor će joj se uskoro ukazati sam.

Palata je imala sedam krila, po jedno za svaki stub u raju, a središnje krilo gledalo je prema Anohu Sunca, gde je Kadži spavao svoj večni san. Ovo je bilo lično krilo *damadži'ting*, a Ineveru su odveli u raskošnu prijemnu odaju prve neveste. Keva i Melan dobile su naređenje da sačekaju ispred.

„Sedi“, reče *damadži'ting* i pokaza na divan od baršuna ispred uglačanog drvenog pisaćeg stola. Inevera je stidljivo sela; u ogromnoj kancelariji osećala se sićušno i beznačajno. Keneva je sela za sto, preplela prste i zapiljila se u Ineveru, koja je čekala pod tim nemilosrdnim pogledom.

„Keva mi je rekla da znaš za svoju imenjakinju“, reče Keneva preozbiljno i Inevera nije bila sigurna ruga li joj se ova. „Ispričaj mi šta znaš o njoj.“

„Inevera je bila ćerka Damadža, Kadžijevog najboljeg prijatelja i savetnika“, kaza Inevera. „Evedža kaže da je bila tolika lepotica da se Kadži na prvi pogled zaljubio u nju i ustvrdio kako je volja Everamova da mu postane prva supruga.“

Keneva frknu. „Mala, nije *damadža* bila samo to već i mnogo više. Dok je s Kadžijem ležala među jastucima, šaputala mu je mudre reči na uvo i usmeravala ga ka neviđenim dometima moći. Kaže se da je govorila Everamovim glasom, zbog čega joj ime i znači isto što i Everamova volja.“

„Inevera je bila i prva *dama'ting*“, nastavi Keneva. „Donela nam je vidanje i otrov i magiju *hora*. Izatkala je Kadžiju ogrtač obnevidelosti i urezala mu magijske simbole u moćno koplje i krunu.“

Keneva pogleda u Ineveru. „I rodiće se iznova, kad Šarak ka bude na pomolu, da nađe sledećeg Izbavitelja.“

Inevera dahnu, ali je Keneva pogleda trpeljivo. „Videla sam stotinu devojaka tvoga imena kako tako hvataju vazduh, mala, ali nijedna nije našla Izbavitelja. Koliko li ih je samo u klanu Damadža? Dvadeset?“

Inevera klimnu glavom i Keneva nešto progundā. Iz pisaćeg stola izvadila je debelu knjigu s hrbatom od izandale kože. Nekad je bila ukrašena pozlatom, ali ostale su samo puke mrlje.

„Evedža'ting“, reče Keneva. „Pročitaeš je.“

Inevera se pokloni. „Naravno, *damadži'ting*, iako sam sveto pismo čitala već mnogo puta.“

Keneva odmahnu glavom. „Čitala si Evedžu, Kadžijevu verziju, a ona se s godinama menjala da udovolji ciljevima *dama*. Ali Evedža je samo polovina priče. Evedža'ting, njenu knjigubliznakinju, napisala je sama *damadža* i ona sadrži njenu ličnu mudrost i njenu priču o Kadžijevom usponu. Napamet ćeš naučiti svaku stranicu.“

Inevera uze knjigu. Listovi su bili neverovatno tanki i meki, ali Evedža'ting je bila debela koliko i Evedža koju ju je Manva naučila da čita. Privila je knjigu na grudi kao da bi da je zaštititi od lopova.

Damadži'ting joj pruži torbicu od debelog crnog somota. Inevera je uze; unutra je nešto čangrljalo.

„Tvoja torbica za *hore*“, reče Keneva.

Inevera preblede. „Unutra su demonske kosti?“

Keneva odmahnu glavom. „Tek za nekoliko meseci steći ćeš dovoljnu disciplinu da makar i dodirneš odistinske *hore*, a po svoj prilici će proći godine pre nego što ti dozvolimo ulaz u Odaju senki, gde ćeš izrezbariti svoje kockice.“

Inevera razveza uzice i istrese sadržaj kese u šaku. Bilo je sedam glinenih kockica, svaka s različitim brojem strana. Sve su bile crno izlakirane kao demonska kost, sa crvenim ugraviranim simbolima na svakoj strani.

„Ako naučiš ispravno da ih čitaš, kockice ti mogu razotkriti sve zagonetke ovog sveta“, kaza Keneva. „Ovo treba da te podseća čemu stremiš, a i služi kao model za učenje. Dobar deo Evedža'ting posvećen je njihovom razumevanju.“

Inevera vrati kockice u kesu i zatvori je, pa je stavi na sigurno, u džep.

„Mrzeće te“, reče Keneva.

„Ko to, *damadži'ting*?“, upita Inevera.

„Svi“, kaza Keneva. „I zaručnice i neveste. Nijedna žena ovde neće te primiti oberučke.“

„Zašto?“, zapita Inevera.

„Jer ti majka nije *dama'ting*. Nisi rođenjem dospela u belinu“, reče Keneva. „Dva pokolenja su prošla otkako su kockice pozvale neku devojčicu ovamo. Moraćeš da se potrudiš dvostruko više od ostalih ako želiš da zadobiješ veo. Tvoje sestre se obučavaju od rođenja.“

Inevera je varila ove vesti. Van ove palate, svi su znali da su *dama'ting* čedne. Svi, kako se činilo, izuzev samih *dama'ting*.

„Mrzeće te“, nastavi Keneva, „ali i plašiće te se. Ako budeš mudra, iskoristićeš to.“

„Plašiti?“, zapita Inevera. „Zašto bi se, Everama mu, plašile mene?“

„Jer prethodna devojčica koju su kockice pozvale ovamo sada sedi pred tobom kao *damadži'ting*“, reče Keneva. „To je oduvek tako, još od Kadžijevog doba. Kockice pokazuju da bi me mogla naslediti.“

„Biću *damadži'ting*?“, upita Inevera u neverici.

„Možda“, ponovi Keneva. „Ako dovoljno poživiš. Ostale će motriti na tebe i procenjivati te. Neke sestre koje će se s tobom obučavati možda će probati da ti se umile, druge da te potčine svojoj volji. Moraš biti snažnija od njih.“

„Ja...“, počeo Inevera.

„Ali ne smeš izgledati *previše* snažno“, prekide je Keneva, „ili će, pre nego što primiš veo, *dama'ting* potajno naručiti tvoje ubistvo, a kockice će izabrati nekog drugog.“

Ineveri se krv sledi u žilama.

„Mala, sve što znaš sada će početi da se menja“, reče Keneva, „ali mislim da ćeš naposletku shvatiti kako *dama'tinška* palata i nije toliko različita od Velikog bazara.“

Inevera nakrivi glavu, nesigurna šali li se žena, ali Keneva nije na nju obraćala pažnju, već zazvoni zlatnim zvoncetom na stolu. U odaju uđuše Keva i Melan. „Vodite je u Lagume.“

Keva opet uhvati Ineveru za ruku i napola je povede a napola odvuče s divana.

„Melan, ti ćeš je podučavati kako da bude zaručnica“, reče Keneva. „Narednih dvanaest zatamnjenja, njeni neuspesi biće tvoji sopstveni.“

Melan iskrivi lice, ali duboko se pokloni. „Da, bako.“

Lagumi se nisu nalazili ni u jednom od sedam krila palate, već ispod nje.

Kao i skoro svaka druga ogromna građevina u Pustinjskom Koplju, *dama'tinška* palata imala je onoliko spratova ispod koliko i iznad zemlje. Podzemlje palate bilo je hladnije i po temperaturi i po uređenju od zgrade iznad. Nije bilo ni traga farbi, pozlati i uglancanosti same palate. Daleko od sunca, Ispodgrad nije bio mesto za razmetljivu raskoš. Nije bio mesto naročite udobnosti.

Ipak, podzemlje palate i dalje je odisalo s više sjaja nego onih nekoliko soba u kućerku koji su Inevera i njena porodica nazivali domom. Uvis izvijene tavanice, ogromni stubovi i svodovi čak su i goli kamen činili veličanstvenim, a zaštitni simboli urezani u površine bili su prava umetnička dela. Čak i daleko od sunca bilo je prijatno toplo, a po kamenim podovima pružali su se meki ćilimi sa simbolima izvezenim po ivicama. Ako bi *alagaiji* nekako i prodrli na ovo sveto mesto, neveste Everamove bile bi bezbedne.

Hodnicima su špartale *dama'ting* i povremeno se mimoilazile s njima. U prolazu su klimale Kevi glavom, ali Inevera je osećala kako je u hodu svrdlaju pogledima.

Sišle su niz stepenice i nastavile kroz još nekoliko hodnika. Vazduh je postajao topliji, i vlažan. Tepiha je nestalo, a pod je sada bio popločan i klizav od vodene pare. Jedna kršna *dama'ting* stražarila je nad nekakvim prolazom, otvoreno piljeći u Ineveru kao mačka u miša. Kad su ušle u prostranu odaju sa stotinama eksera u zidovima, Inevera se strese. Na njima su mahom visile po odora i duga vrpca od bele svile. Odnekud spreda Inevera je čula smeh i pljuskanje.

„Skinij haljinu i ostavi je na podu, za spaljivanje“, reče Keva.

Inevera hitro skide svetlosmeđu haljinu i bido – široku prugu tkanine koja joj je čuvala međunožje od večitog peska i prašine bazara. Manva je nosila crnu, i naučila je Ineveru da je veže u brz, praktičan čvor.

Melan se skinula i Inevera vide da ispod odore i svilenih čakšira i sama nosi bido, ali daleko složeniji, mnogostruko spleten od svilene vrpce uže od dva centimetra. I glava joj beše umotana u svilu, koja joj je prekrivala kosu, oči i vrat. Lice je ostalo golo.

Melan razveza čvorić ispod brade i poče da je raspliče s glave. Ruke su joj se kretale hitro, izvežbano i vešto, i raspetljale su, primetila je Inevera, izuzetno zamršen čvor. Dok je radila, šake su joj se bez prestanka uvijale i namotavale svilu tako da je ostajala zategnuta.

Inevera preneraženo vide da je devojčina glava obrijana na ćelavo; maslinasta koža bila je glatka i sjajna poput uglačanog kamena.

Marama se završavala čvrstom pletenicom od svile, koja se spuštala Melan niz kičmu. Devojčine ruke nastaviše da plešu na potiljku, da razvezuju na desetine svilenih ukrštanja, sve dok joj dve odvojene niti ne dosegnuše bido. A ruke učenice još nisu mirovale.

Sve je izjedna, shvati Inevera, koja je u čudu piljila dok je Melan lagano parala bido. Sve je samo još više zaličilo na ples kad je Melan počela da preskače razvezane niti, a bosa stopala trupkala su u ujednačenom ritmu. Svila joj se na desetine puta ukrštala preko butina i između nogu, a svaki sloj beše upleten preko drugih slojeva.

Inevera beše napravila dovoljno korpi da prepozna dobro tkanje, a ovo je bilo majstorsko. Nešto tako složeno spleteno moglo se nositi po ceo dan a da se ne opara, i neko nevičan verovatno bi sve zabrljao i nikad ne bi raspleo niti.

„Izatkani bido je kao živa mreža koja ti štiti nevinost“, reče Keva i dobaci Ineveri veliko klupko tanke bele svile. „Nosićeš ga uvek, izuzev tokom kupanja i nužde, ovde, u najdubljoj odaji podzemnih dvorana. Ni pod kojim uslovima nećeš bez njega napustiti podzemne dvorane, ako nije izatkan kako treba, bićeš

kažnjena. Melan će ti pokazati kako se plete. Čerka pletilje korpi sigurno će lako naučiti.“

Na ovo se Melan nasmeja kroz nos, a Inevera proguta veliku knedlu i potrudi se da ne bulji u devojčinu ćelavu glavu dok je ova prilazila. Bila je nekoliko godina starija od Inevere i, bez marame na glavi, veoma lepa. Pružila je ruke, s namotana po bar tri metra svile. Inevera ju je podražavala i one prekoračiše svilene vrpce između šaka, tako da su im se sada našle preko zadnjice.

„Prvi čvor se zove 'Everamov čuvar'“, rekla je Melan, pa zategla svilu i ukrstila je preko međunožja. „Ukršta se sedam puta, po jednom za svaki stub u rajju.“ Inevera ju je podražavala i neko vreme je uspevala da prati pre nego što se Keva umešala.

„Svila se uvrnula, počnite iz početka“, reče *dama'ting*.

Inevera klimnu glavom i obe devojke raspletoše niti i krenuše iznova. Inevera se namrštila i dala je sve od sebe da savršeno podražava petlje. Keneva je rekla da će Melan plaćati cenu njenih grešaka, a ona nije želela da zbog njenih ruku kažnjavaju drugu devojku. Uspevala je da je prati sve do marame pre nego što ih je *dama'ting* prekinula.

„Ne zateži toliko“, reče Keva. „Vezuješ bido, ne previjaš *šaramsku* razbijenu lobanju. Iz početka.“

Melan razdraženo pogleda Ineveru, te se ova zacrvene, ali opet okrenuše natrag i potpuno rasparaše bido pre nego što počеше ponovo.

Do trećeg ponavljanja, Ineveri su petlje već ušle u prste. Potezi su joj dolazili prirodno i uskoro su ona i Melan stajale u istovetnim svilenim bidoima.

Keva zapljeska. „Mala, možda i bude nešto od tebe. Potrajalo je mesecima dok je Melan savladala kako se plete bido, a ona nam je od bistrijih učenica. Je l' tako, Melan?“

„Kako *dama'ting* kaže.“ Melan se kruto pokloni i Ineveri se učini da je Keva zadeva.

„Gubite se na kupanje“, kaza Keva. „Dan odmiče i kuhinja će se uskoro otvoriti.“

Na pomen hrane, Ineveri zakrčaše creva. Obedovala je pre mnogo sati.

„Ješćeš uskoro“, osmehnu se Keva. „Kad ti i ostale devojke poslužite večeru i oribate posuđe.“

Nasmejala se i pokazala ka izvoru pare i pljuskanja. Melan brzo rasplete bido i zaputi se onamo. Ineveri je trebalo duže – trudila se da ne upetlja svilu – a onda pođe za njom, bosim stopalima šljapkajući po pločicama.

Hodnik se širio pred velikim bazenom vrele vode, a vazduh je bio gust od pare. Unutra je bilo na desetine devojčica ćelavih poput Melan. Neke su bile Ineverinih godina, ali mnoge behu starije, a pojedine skoro odrasle žene. Sve su stajale i prale se u kamenom bazenu ili su se izležavale na kamenim stepenicama na rubu, brijale se i sekle nokte.

Inevera pomisli na kofu tople vode kojom su se ona i majka zajedno prale. Dodeljena količina nalagala im je da je menjaju vrlo štedljivo. Ugacala je unutra u čudu; topla voda milovala joj je butine, a ona je provlačila vrhove prstiju kroz nju kao kroz svilu na pijaci.

Kad su ušle, sve devojke podigoše pogled. One koje su se izležavale pridigoše se poput siktavih zmija i sve oči u maglovitoj prostoriji usredsrediše se na dve devojčice. Ostale su hitro prišle i opkolile ih.

Inevera se osvrnu, ali već joj behu preprečile put nazad; prsten od devojaka sužavao se, sprečavao svako bekstvo i zaklanjao ih od pogleda spolja.

„To je ta?“, zapita jedna devojka.

„Ona koju su kockice pozvale?“, upita druga. Obe radoznalke nestale su u vodenoj pari kada su devojke počele da kruže i zagledaju Ineveru sa svih strana, isto onako kako je Keva proučavala kockice.

Melan klimnu glavom i prsten se još steže. Ineveri se činilo da će je toliko buljenje smrviti.

„Melan, šta...?“ Inevera pruži ruku; srce joj je lupalo.

Melan je uhvati za ručni zglob, uvrnu ga i snažno povuče. Inevera pade prema njoj, i Melan uhvati punu šaku njene guste kose i iskoristi snagu njenog pada da joj gurne glavu pod vodu.

Usledilo je grgotanje, a onda je čula samo hujanje vode. Nagonski, Inevera udahnu i zagrcnu se, ali pod vodom nije mogla da kašlje; zgrčila se iznutra dok se odupirala porivu da udahne. Vrela voda joj je pekla lice i ona se žestoko otimala, ali Melan ju je držala i dalje, i Inevera je bila bespomoćna. Pluća su počela da joj bride i ona se ritala, ali kao Soli u dućanu, Melan je koristila *šarasak* i pokreti joj behu hitri i precizni. Inevera nikako nije mogla da se odupre.

Melan je nešto vikala na nju, ali voda je prigušivala zvuk i Inevera nije uspevala ništa da razabere. Tada je shvatila da će se udaviti. Delovalo je tako besmisleno; Inevera nikad ne beše zagazila u vodu dublje od kolena. U Pustinjskom Koplju voda je bila dragocena, i na bazaru je služila i kao roba i kao valuta. *Zlato sja, ali voda je božja*, kako kaže izreka. Samo najbogatiji građani Krazije mogli su priuštiti da se utope.

Već je gubila nadu kad je Melan cimnu i uz pljuskanje je potegnu na noge. Kose slepljene uz lice, Inevera je kašljala i borila se za vazduh, gust od vodene pare.

„...naprosto se ušećkaš unutra“, vikala je Melan, „i pričaš s *damadž'i'ting* kao da ste zajedno kože čuvale, i iz tri pokušaja naučiš kako se plete bido!“

„Iz tri pokušaja?“, zapita neka devojčica.

„I samo to je dovoljan razlog da je ubijemo“, dodade druga.

„Misli da je bolja od nas“, kaza treća.

Kroz ulepljenu kosu Inevera se očajnički osvrerala, ali ostale devojke ravnodušno su gledale mrtvim očima. Nije se činilo da će ijedna i prstom mrdnuti da joj pomogne.

„Melan, molim te, ja...“, promuca Inevera, ali Melan je čvršće uhvati i opet je gurnu pod vodu. Uspela je da zadrži dah, ali uskoro joj je nestalo vazduha i opet se mahnito bacakala pre nego što ju je Melan pustila da ugrabi još daha.

„Ne obraćaj mi se“, reče Melan. „Možda sam vezana za tebe na godinu dana, ali nismo drugarice. Misliš da možeš da dođeš ovamo i preko noći preuzmeš Kenevino mesto? Pre nego moja majka? Pre nego ja? Ja sam od Kenevine krvi! Ti si samo... posledica lošeg bacanja.“

Odnekud je izvukla oštar nož, i kad joj Melan zaseče kosu i odreza guste kovrdže, Inevera se užasnuto trže. „Ti si niko i ništa.“ Bacila je nož u vazduh, uhvatila ga za sečivo i pružila balčak sledećoj devojci koja je prišla.

„Ti si niko i ništa“, ponovi ova, pa dograbi još jednu Ineverinu loknu i odseče je.

Svaka devojčica kročila je napred i uzela nož; šišale su Ineveru dok joj nije preostala samo otrcana, neravna senka kose, iskrzana i krvava. „Ti si niko i ništa“, govorele su jedna po jedna.

Kad se i poslednja povukla, Inevera je bila na kolenima u vodi, klonula i u suzama. Iznova i iznova se zakašljavala, a grčevi su joj kao vatra palili grlo. Kao da su joj pluća rešila da izbace neki zaostali trun vode.

Keneva je bila u pravu. *Dama'tinška* palata i Veliki bazar i ne razlikuju se mnogo, ali ovde nije bilo Solija da je brani.

Inevera je mislila na Manvu i njene poslednje reči o Kriši. Ako ne može da se u *šarasku* meri s Melan i ostalim devojkama, postupiće kao i majka. Pognuće glavu i raditi šta joj se kaže. Marljivo se truditi. Slušati. Učiti.

A onda, kad niko ne gleda, naći će Melanino šatorsko skladište i pustiti unutra pacove.